

Растения и растителни продукти и пазарната им реализация

Правила и политики за гарантиране на качеството и безопасността на растенията и растителните продукти, подкрепа за производителите, подробна секторна статистика и пазарна прогноза

Общ преглед

Като един от най-големите производители и търговци на зърнени култури в света, ЕС подкрепя земеделските стопани с подпомагане на доходите, посредством различни пазарни мерки и търговска политика в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП). Подкрепата се отдалечи от принципа какво и колко се произвежда, за да стане напълно отделена от производството (когато плащанията вече не са свързани с произведеното количество).

Различните обработваеми култури понастоящем са интегрирани в единната обща организация на пазара и политиката на ЕС е ограничена до две основни области:

- **интервенция от страна на Европейската комисия и помощ за частно складиране**

Първоначално въведено с цел защита на земеделските стопани срещу ниските пазарни цени, изкупуването на зърнени храни и ориз за складиране в обществени складове сега се използва само в извънредни ситуации, като се предоставя защитна мрежа на стопаните.

- **търговски мерки**

Годишно се изнасят около 20 % от отглежданата в ЕС пшеница, а маслодайните семена, животинските фуражи и ориза се внасят в големи количества. За тези сектори могат да се изискват лицензи за внос и износ, както и плащания на търговски тарифи. Въпреки това благодарение на ангажиментите на ЕС в рамките на Световната търговска организация са въведени редица фиксирани тарифни квоти за внос при по-ниски или нулеви мита.

Зърнени храни

Делът на пшеницата е повече от половината от отглежданите в ЕС зърнени култури. Останалите 50 % се състоят от царевица и ечемик, като всяка от тях представлява около една трета от този дял. Последната една трета включва зърнените култури, отглеждани в по-малки количества като ръж, овес и спелта.

Зърнените култури в ЕС се използват предимно за животински фуражи (почти две трети); една трета е предназначена за консумация от човека, а само 3 % се използват за биогорива.

Маслодайни семена и протеинови култури

Основните маслодайни семена в ЕС са рапица (59 %), слънчогледови семена и семена от соя. Не съществуват специфични мерки за подпомагане на производството на маслодайни семена, но две трети от това, което се консумира в Европа всяка година, се произвежда в ЕС. Все пак вносът в ЕС представлява около половината от маслодайните семена, използвани годишно в животинските фуражи, като вносните мита са нулеви.

Маслодайните семена се използват за храни, фуражи, горива и промишлени цели. При смилането на маслодайните семена се получават растителни масла и шротове. Растителното масло обикновено се използва в хранителната промишленост или за производството на биодизел, а шровете са важен компонент на фуражите.

Основните протеинови култури, отглеждани в ЕС, са полски грах, бакла, полски фасул и лупини. От 2012 г. насам няма конкретна подкрепа за протеиновите култури, а вносните мита са нулеви.

Ориз

Около две трети от консумиранията на европейците е от ориз, който се отглежда в ЕС. Останалата част се допълва от внос на различни сортове например от Индия или Камбоджа. Малко е количеството ориз, който се изнася от ЕС.

Правно основание

Правното основание по отношение на пазарните сектори на зърнените култури, маслодайните семена, протеиновите култури и ориза включва законодателството относно общата организация на пазара на селскостопански продукти, интервенцията и търговията със зърнени култури и ориз, както и хоризонталната търговия.

Наблюдение на пазара

Обсерваторията на ЕС за наблюдение на пазара на посевни култури предоставя разнообразие от данни и информация за секторите на зърнените култури, маслодайните семена и протеиновите култури. Тя проследява и анализира минали и настоящи тенденции на световно и европейско равнище, производството, баланса между търсенето и предлагането, производствените разходи, пазарните перспективи и други фактори.

Порталът за агрохранителни данни предоставя пазарни данни за селското стопанство на национално и европейско равнище, като например процеси, производство, търговия и тарифни квоти.

Ориз и етилов алкохол

Повече информация може да бъде намерена в общия преглед на лицензиите за внос и износ на ориз и балансите за етиловия алкохол.

Проучвания и анализи

Извършени са различни проучвания от и за Европейската комисия в специализирани области от значение за зърнените култури, маслодайните семена, протеиновите култури и ориза.

През ноември 2018 г. беше представено финансираното от Комисията проучване относно развитието на пазара и свързаните с оценката на политиката аспекти на сектора на растителните протеини в ЕС.

През ноември 2017 г. от името на Комисията беше изготвено проучване относно капацитета за съхранение и логистичната инфраструктура за търговията със селскостопански стоки в ЕС.

Освен проучвания са правени и други анализи и доклади за състоянието на пазара за земеделски продукти, част от които са включени в настоящия анализ. Той представлява анализ на данни, документи, експертни мнения и базираните на тях прогнози.

Комитети

Различни комитети, съставени от представители на правителствата и председателствани от представител на Европейската комисия, заседават редовно, за да гарантират, че отговорността на Комисията за

приемането на актове за изпълнение се упражнява под контрола на държавите от ЕС.

Комитетът за общата организация на селскостопанските пазари заседава редовно, за да обсъжда въпроси като развитието на пазарните цени, производството и търговията в държавите от ЕС и извън него.

Експертната група по пазарите на деривати и спот пазарите за селскостопански продукти представлява държавите от ЕС и европейските асоциации от различни селскостопански сектори, чиито цели са предоставяне на консултации и експертен опит на службите на Комисията относно:

- функционирането на пазарите на деривати и спот пазарите за селскостопански продукти;
- прилагането на съществуващото законодателство и политиките на ЕС;
- подготовката на законодателни предложения и политически инициативи в областта.

В анализа ще представим различни цифри на макроикономическите характеристики на пазарите, на перспективите, на доходите и на ключовите баланси на европейските селскостопански пазари, както и резултатите от анализа на несигурността. За сравнение се използват основно средните стойности за 2021 г. (2019-2021). За някои специализирани култури се използват средните стойности за периода 2016-2020 г.

Орни култури

Производството в ЕС на ядливи култури се очаква леко да намалее в средносрочен план. Под влиянието на конкуренцията в ЕС, на разширяването на горите и пасищните площи наличната земя на която се отглеждат годни за консумация култури бавно ще намалява.

Търсенето на фураж от обработваемите култури се очаква да намалява поради намаляването в ЕС на прасетата, говеждото месо и млечното стадо. Производството на био млечни продукти и по-нататъшната екстензия и диверсификация се очаква да увеличи дела на протеините за добитъка и храната, идваща от добива на трева.

Цените на храните ще се повишат до 2031 г., тъй като се задвижват от по-високата цена на енергията и торовете. ЕС се очаква да остане конкурентоспособен на световния пазар на зърнени храни, въпреки че пазарният му дял ще бележи спад.

Отчитайки това тук ще се представи общ преглед на перспективите за обработваемите култури (обикновена пшеница, твърда пшеница, ечемик, царевица, ръж, овес и др. зърнени култури, рапица, слънчоглед семена, соеви зърна и протеинови култури), както и редица преработени продукти (захар, растителни масла, протеинови храни, биодизел и етанол).

Очаква се пазарът на маслодайни култури в ЕС да се движи от нарастващото използване на хранителните масла, докато потреблението на маслените храни може да намалее.

Забавено ще бъде търсенето на транспортните горива към края на периода, което ще намали търсенето на биогорива.

Търсенето на захар за потреблението, също се очаква да регистрира спад, който ще отразява масовото преминаване към диети включващи по-малка консумация на захар.

Земеползване

Горските площи ще надвишават земеделската площ през 2031 г. Общата използвана земеделска площ (ИЗП) се очаква да намалее леко, достигайки 160,5 милиона ха през 2031 г. Това намаление вероятно е резултат от по-ниските добиви, които карат производството да продължи маргинализацията на земята, което я прави по-малко привлекателна, тъй като тя се съчетава с липсата на обновяване на поколенията в отдалечените селски райони и разрастващата се конкуренция с горите и градските райони.

Горската площ на ЕС нараства стабилно през последното десетилетие и ще продължи да нараства. Повишено е вниманието към изменението на климата и признаването на ролята на горите при съхранението на въглерода, което води до допълнителната подкрепа на неговото разширяване.

Общата горска площ може да достигне 161,4 милиона ха през 2031 г., като изпреварва земеделската площ. По този начин обработваемата земя и пасищата ще намаляват, като по-голямата част от намаляването на общата земеделска земя в ЕС ще дойде от намаляването на посевите. Площта със зърнени култури може да намалее до 51,2 милиона ха през 2031 г. (-2,8% спрямо 2021 г.), като низходящата тенденция при пшеницата и ечемика може частично да бъде компенсирана от увеличаване на площите засети с овес и ръж.

Очаква се общата площ на маслодайните култури в ЕС да достигне 11,3 милиона ха през 2026 г., преди да спадне до 10,7 милиона ха през 2031 г. (+1% спрямо 2021 г.) поради спадащото търсене на масла.

Непрекъснатото увеличаване на постоянните пасища, наблюдавано в последното десетилетие може да приключи поради намаляването на млечните и говеждите стада и изоставянето на маргиналните пасища в отдалечени селски райони.

Очаква се да започне да намалява общата тревна площ през 2023 г. и да достигне 50,2 милиона ха през 2031 г. (-0,8% в сравнение с 2021 г.). Фуражната зона на ЕС (напр. временните пасища, силажната царевица и др.) вероятно ще остане стабилна при 20,0 млн. ха поради интензификацията на производството в низините и търсенето на суровини за производството на биогаз.

Увеличава се делът на земята заета от биологично земеделие. Планираните инициативи, свързани с европейската зелена сделка, както и коефициентът на преобразуване на земята от конвенционално към биологично земеделие се очаква да остане висок през следващото десетилетие, както през периода 2014-2019 г. Това се дължи на нарастващото търсене на тези продукти, което е резултат на увеличеното внимание върху процесите за изменението на климата и начина на производство на храната.

Съгласно това предположение, делът на органичната земя като цяло може да достигне 15% през 2031 г. 20% от тях могат да започнат да обработват постоянните и временните пасища, спрямо 12% от обработваемата земя през изтеклия период. По този начин ще се увеличи отглеждането на биологичните зърнени култури, в отговор на допълнителното търсене на биологични храни и фуражи. В новата ОСП има планирани и други подкрепящи мерки, произтичащи от прилагането на Европейския зелен пакт, които ще продължат да подкрепят развитието на биологичния сектор в ЕС.

Зърнени храни

Преходът към по-устойчиви производствени системи се очаква да намали производството на зърнени култури.

Очакваното намаляване на размера на площта на ЕС със зърнени култури (-2,8%) в сравнение с 2021 г.) в комбинация с намаляването на добивите, биха могли да доведат до спад на производството на зърнени култури до 276 милиона тона през 2031 г. (-2,5% в сравнение с 2021 г.).

Площта, използвана за производство на зърнени култури като пшеница, ечемик и царевица се очаква да се увеличи с 1,1% между 2021-2031 г. Това е резултат от по-дългите сеитбообороти и по-диверсифицираната смес от култури. Диверсификацията на културите се използва като начин за по-добър контрол върху вредителите и болестите, за адаптация към климатичните рискове и реакция на нарастващото търсене на

биологични продукти. В същото време, площта на ечемика се очаква да намалее (със 7,9% през 2021-2031 г.) в сравнение с 6,3% през 2011-2021 г.). Зоните засети с мека и твърда пшеница могат да се свият до 21,1 и 2,0 милиона ха съответно през 2031 г. (-2,0% и -4,7% спрямо 2021 г.), докато общата площ може да достигне 8,9 милиона ха (-1,5% в сравнение с 2021 г.). Очаква се добивите от пшеница и ечемик да намаляват леко, водени от увеличаване на биологичното производство, намаленото разнообразие от наличните продукти за растителна защита, екологичните ограничения и засиленото възприемане на агроекологичните практики от фермерите. Добивите от царевица все още могат да се увеличат поради потенциалните подобрения в източните страни от ЕС. Пшеницата, а следователно и производството на ечемик ще намалее до 126,9 и 49,2 милиона тона съответно през 2031 г. (намаление с 5,3% и 8,9% спрямо данните за 2021 г.), докато производството на царевица може да остане стабилно в рамките на 68,2 милиона тона.

Скокът на цените на торовете ще повлияе на цените на засажданите от фермерите култури през 2022 г. и след това. Може също да се ускори развитието на прецизното земеделие, което да доведе до по-ефективното използване на хранителните вещества, което позволява да се произвежда повече, с по-малко вложения.

Ще намалее и потреблението на зърнени храни, дължащо се на по-ниското търсене на фураж.

Вътрешното потребление на зърнени култури в ЕС се очаква да достигне 254,8 милиона тона (-2,7% в сравнение с 2021 г.), дължащо се на спада на използвания фураж. Общата употреба на зърнени култури във фуражите, може да намалее с 7,8 милиона тона до 2031 г. (- 4,8% спрямо 2021 г.), при ечемика (-11,6%) и (- 6,4%) при меката пшеница. Всичко това ще доведе до по-голям спад в сравнение с царевицата (-1,8%). Предвижда се използването на зърнени култури в храната да нараства с 0,2% на година. Очаква се ЕС да остане конкурентоспособен в търговията, въпреки, че ще се сблъска със силната конкуренция от другите ключови пазарни играчи, особено от тези от Черноморския регион.

Това ще доведе до намаляване на пазарните дялове при нарастване на експортния пазар. Вносът на царевица се дължи на възстановяването на 18,0 милиона тона през 2022 г. и се предполага, че ще достигне 16,5 милиона тона през 2031 г. (+4,4% в сравнение с 2021 г.).

Очаква се цените на пшеницата и царевицата да се повишават непрекъснато в периода до 2031 г.

Маслодайни семена

Площта на маслодайните семена в ЕС достигна своя връх в средата на 2020 г. Размерът на площите, използвани за производство на рапица и слънчоглед в ЕС се очаква да достигнат своя пик в средата на периода, преди да намалее в отговор на забавеното търсене на фураж и масла. Предвижда се обаче площта на соевите зърна да се увеличи, водени от нарастващото търсене на зърна без ГМ и нарастващото биологично млечно стадо.

Площта с маслодайните семена в ЕС ще достигне общо 10,7 милиона ха до края на прогнозния период, което е подобно на настоящия му размер. Площта с рапица трябва да намалее леко до 5,1 милиона ха, спрямо 5,2 млн. ха през 2019-2021 г., докато слънчогледът и площите със соя се очаква да се увеличат с 0,1 милиона ха, като всяка от тях достигне съответно - 4,5 и 1,0 милиона ха.

Добивите от маслодайни семена ще се увеличават бавно. Въпреки това, ръстът на добива се очаква да бъде по-бавен за рапицата, защото тя е по-чувствителна към екстремните климатични условия, зависима е от натиска на вредителите, тъй като за нея са налични по-малко пестицидни продукти. Ръстът на годишния добив трябва да възлезе на 0,3% за рапицата, 1,4% за слънчогледа и 1,6% за соята през 2021-2031 г.

Въз основа на предположенията за площта и доходността, посочени по-горе, производството на маслодайни семена в ЕС ще достигне своя пик от 32,1 милиона тона през 2027 г. преди да намалее, до 31,2 милиона т до 2031 г. Производството на рапица може да достигне 16,2 милиона тона (без промяна спрямо средното за 2019-2021 г.), докато производството на слънчогледа и соята може да се увеличи до 11,3 и 3,5 милиона тона, като съответно нарастванат с 15% и 29%.

Вносът на соеви зърна в ЕС ще намалее поради по-ниското търсене. Очаква се ЕС да остане нетен вносител на маслодайни семена през 2031 г. Въпреки това, тъй като търсенето на маслодайни семена се дължи на спад към края на прогнозния период е вероятно вносът също да намалее.

Очаква се вносът на соеви зърна да спадне до 13,3 милиона тона през 2031 г., от 14,8 милиона тона през 2019-2021 г.

Вносът на рапица също ще намалее, от средно 5,9 милиона тона на 4,9 млн. т до 2031 г. Очаква се вносът на слънчоглед да остане стабилен на около 0,8 милиона тона през следващото десетилетие. По отношение на протеиновия еквивалент, вносът ще спадне с 6% до 14 милиона тона.

ЕС вероятно ще остане незначителен износител с комбиниран обем на износа на маслодайни семена от около 1 милион тона годишно.

Маслени храни и растителни масла

Секторът на маслодайните култури има два пазара: протеин и масло. Маслените шроти (протеините) и растителните масла се произвеждат от стриване на маслодайни семена. Очаква се търсенето на шроти от маслодайни култури в ЕС да спадне в съответствие с намаляващото търсене на храна за животни. Търсенето на храна трябва да спадне по-бързо от търсенето на фуражи поради продължаващите подобрения в коефициента на преобразуване на фуража.

Продължаващото преминаване към биологично производство също намалява търсенето на фуражи с високо съдържание на протеини в полза на други източници на храна (например пасища).

Обемите на стриване на маслодайни семена трябва да останат относително стабилни поради здравословното търсене на месно произведените масла. Това ще осигури стабилно снабдяване с маслодайни шроти, но въпреки това вносът на маслодайни шроти също ще падне. Вносът на соево брашно също ще намалее, поради спада от 18,0 милиона тона през 2022 г. до 16,0 милиона тона през 2031 г., поемайки най-големия дял от спада в търсенето на храна за животни.

По отношение на дела на различните маслодайни култури в общото количество семена използвани за стриване, се очаква слънчогледът да спечели дялове за сметка на рапицата поради по-голямата му наличност (в резултат на повишената площ и по-добрите добиви).

Спадът на растителните масла в ЕС се дължи на спада на нехранителната им употреба, като палмовото масло е засегнато най-силно.

Очаква се търсенето на растителни масла за хранителни цели да остане стабилно, около 11,6 милиона тона. За вътрешно произведените масла, слънчогледовото и рапичното семе трябва да получат дял за сметка на соевото масло, тъй като използването им в преработени храни се увеличава.

Повишената употреба на слънчогледово и рапично олио в храната също ще окаже влияние върху вноса. Очаква се вносът на палмово масло да намалее значително, от 6,5 милиона тона през 2021 г. до 4,0 милиона тона до 2031 г. Очаква се обаче по-голямата част от това намаление да се дължи на падащото търсене на биодизел и нарастващото търсене на масла от друг произход (напр. зехтин).

Предвид ограничения ръст на производството на рапица, цените за рапичното масло се очаква да нараснат малко по-бързо, отколкото при другите масла и да достигат 1000 евро/т до 2031 г.

Световните цени на соята нарастват по-бавно от цените на рапицата, което позволява соевите зърна да запазят позицията си като привлекателен вариант за смачкване. Въпреки това, нараства търсенето на биодизел в световен мащаб, което може да повиши цените на соевото масло.

Биогорива

Търсенето на биогорива ще намалее като гориво за автомобилния транспорт, тъй като неговата употреба започва да намалява, поради слабото му търсене. Биогоривата се консумират чрез смесването им с изкопаеми горива. Преминването към устойчив транспорт напредва добре, което ще има значителен ефект върху разхода на горива за автомобилния транспорт.

Прогнозите, базирани на POLES на Съвместния изследователски център за енергиен модел показват, че дизелът и бензинът трябва да достигнат пиковата си употреба през 2022 г. Очаква се след това използването на изкопаемите горива в ЕС да намалее. До 2031 г. използването и на двата вида изкопаеми горива се дължи на спада с 32% от пиковите нива като се достигне до 139 милиарда л за дизел и 62 милиарда л за бензин.

Промяната в търсенето на гориво ще повлияе пряко и на търсенето на биогорива. Въпреки това, благодарение на увеличеното смесване, търсенето на биогорива ще спадне по-малко от търсенето на изкопаемите горива. Очаква се използването на биодизел в ЕС да достигне своя пик от 18,9 милиарда л през 2023 г., след което ще следва спад от 24%, за да достигне 14,3 милиарда л през 2031 г. Използването на биоетанол трябва да бъде по-малко засегнато, тъй като биоетанолът има и приложения без гориво. Въпреки това, употребата на етанол се очаква да достигне своя пик от 7,1 милиарда л през 2023 г., след което следва спад с 10% и се стига до 6,4 милиарда л през 2031 г.

Очаква се по-голямата част от спада на суровините за биодизел да засегнат палмовото масло, което вероятно ще се сблъска с трудности при осигуряването на необходимия сертификат ILUC. Очаква се използването на рапично масло да бъде подобно и през 2031 г. като това през 2021 г., което представлява около половината от суровината за биодизел. Обратно, използването на друга суровина от слънчогледово и соево масло трябва да се увеличи, но да остане сравнително ниска (10%). Производството на усъвършенстван биодизел

от отработените масла и мазнини трябва да се увеличи, подсилено от двойното отчитане на мандатите за смесване.

Що се отнася до производството на етанол, се предвижда царевичната да остане основна суровина, с дял от около 44%. Използване на пшеница за етанол се дължи на намаляването, докато производството на етанол от други зърнени култури и захарно цвекло трябва да остане относително стабилно.

Ръст се очаква само в производството на етанол от отпадъци и остатъци. Отново, това ще бъде задвижено от двойното отчитане за смесване на целите на мандата.

Очаква се ЕС да остане нетен вносител на биогорива.

Вносът на биодизел вероятно ще бъде ограничен от продължаващото прилагане на изравнителните мита върху вноса от Аржентина и Индонезия. В средносрочен план, трудности със сертифицирането на палмово масло и намаляването на търсенето, могат да попречат на намаляване вноса на биодизел, докато вносът на етанол трябва да остава относително стабилен през целия период на перспективата.

Специализирани култури

Тук ще разгледаме три специализирани сектори: зехтин, вино и плодове и зеленчуци. Тези сектори не са включени в Модела Aglink-Cosimo и прогнозите се базират на експертни преценки и литературни прегледи, като се вземат предвид историческите тенденции. Динамиката на цените не е така изрично включена в прогнозите.

Производството на зехтин в ЕС се дължи на отглеждането на маслини, водени от подобрената рентабилност и създаването на стойност. Въпреки това изменението на климата остава предизвикателство пред повишаване на производството. Потреблението през последните години на глава от населението остава ниско в основните експортни дестинации, въпреки, че потенциалът за нарастване на износа на ЕС е висок. Растеж на потреблението в ЕС се очаква да бъде постигнат в страните, които не произвеждат, което може да забави процеса на намаляване обемите на производство на зехтин за основните страни производителки.

Виненият сектор на ЕС се адаптира към променящия се начин на живот и предпочитанията, както на новите, така и на по-старите поколения потребители. Тази гъвкавост създава очаквания за промените в спада на потреблението да се забавят. Очаква се износът да нарасне. Като цяло тези две тенденции ще доведат до лек спад в производството на вино в ЕС.

Повишаване на здравната осведоменост и разрастването на промоционалните кампании изглежда влияят положително на консумацията на пресни плодове и зеленчуци. Превключванията между различните продукти ще продължи и в бъдеще, тъй като населението се ръководи при избора си от промяната на потребителските предпочитания и начина си на живот. Обратно, консумацията на преработените плодове се очаква да намалее, докато консумацията на преработените домати се очаква да остане стабилна.

Вино

Потреблението на вино в ЕС се забавя, като до 2031 г. се предвижда потреблението на вино в ЕС да достигне 22 л на глава от населението. Това е с 0,4 л по-малко в сравнение с 2020 г. и показва, че тенденцията на спад се забавя (-0,2% годишно през 2020-2031 г. спрямо -24.% през 2010-2020 г.). Въпреки това, големите разлики между страните от ЕС могат да останат.

Вътрешната употреба на вино в ЕС трябва да достигне 123 милиона hl до 2031 г. Намаляването на човешката консумация е само частично компенсирано с лекото увеличение на употребата на винифицираното производство за други цели (например дестилация и производство на преработени продукти).

Виненият сектор на ЕС се адаптира към променящия се начин на живот, който се ускори от пандемията от COVID-19. Регистрират се различия в предпочитанията между по-старите и по-новите поколения на консуматорите.

Поради COVID-19, загрижеността за устойчивостта на виното сред потребителите се е увеличила, което е отразено в нарастващото търсене на биологичните продукти и натуралните вина, но също така тази промяна доведе до ново поведение в консумацията на вино (домашна консумация). Това също се отразява в нарастващото закупуване на вино онлайн, което не само процъфтява, но и се очаква да се развие допълнително, което също така ще увеличи търсенето.

Водени от COVID-19 и временното затваряне на хранителните услуги, новите поколения потребители са по-осъзнати за консумацията на алкохол в умерени количества, подхранват търсенето на вина с по-ниско алкохолно съдържание и пенливите вина, които може да се консумират при различни поводи.

Ръст на износа на вино от ЕС

След стабилните обеми на износ между 2016 и 2019 г., се регистрира голям спад през 2019/20 г. поради COVID-19 след което износьт нарасна до рекордно високо ниво през 2020/21. Предвижда се износа на вино от ЕС да продължава да нараства до 32,2 милиона hl (+0,5% годишно) до 2031 г., дължащо се на голямото търсене на вино от ЕС с географски индикация (GI) и пенливи вина като цяло. Освен това там все още търсенето се намира в началното си ниво (ниски цени на вината). Отчитайки това ЕС може също така да доразвие този пазар.

До 2031 г. общата площ в ЕС, покрита с лозя се очаква да остане стабилна, с нарастващ дял от висококачествени вина (напр. ЗНП/ЗГУ и биологични вина с потенциално по-ниски средни добиви). Потенциалният спад на добивите може да бъде частично компенсирано от използването на нови сортове, които са по-адаптивни към изменението на климата. В резултат на това производството на вино от ЕС може да спадне до 2031г. с 149 милиона hl (-0,2% на година).

Плодове и зеленчуци

Производството на плодове и зеленчуци в ЕС е стабилно. До 2031 г. производството както на пресни домати, така и на праскови и нектарини ще намалява (с -0,4% и -0,5% съответно на година). Спадът в производството на домати се дължи главно на силния спад на зимното производство в Испания и преминаването към малки по размер домати, които имат по-нисък обем, но по-висока добавена стойност. Испанските производители също са преминали към други, по-рентабилни култури през зимата поради силната конкуренция от Мароко. За прасковите и нектарините, продължаващото намаляване на обработваемата площ тласка напред тяхното производство.

Очаква се общото използваемо производство на ябълки в ЕС да остане стабилно до 2031 г. и да остане на 11,1 милиона тона. Това е резултатът от намаляването на обработваемата площ и повишаването на добивите в резултат на въвеждането на нови, високодобивни сортове и подобреното агрономично управление. В резултат на това може да се прогнозира, че през 2031 г. ще бъдат произведени 7,6 милиона тона ябълки за консумация в прясно състояние, докато 3,6 милиона тона могат да бъдат използвани за обработка.

Също така производството на домати за преработка остава стабилно с около 10,4 милиона тона. Производството се измества от силно концентрирани продукти, като доматино пюре до по-малко концентрираните продукти с по-висока добавена стойност като например консервирани домати, домати сосове и био продукти.

Потреблението на пресни плодове в ЕС ще се увеличи, докато преработената консумация ще намалява.

До 2031 г. потреблението на пресни плодове и зеленчуци в ЕС се очаква да се увеличи, движено от нарастващото потребление, почива на осъзнаваните ползи от приемането на диета, богата на плодове и зеленчуци, както и реализацията на обществени инициативи популяризиращи тяхното потребление. Има обаче значителни разлики както между секторите, така и между страните от ЕС. По-специално увеличената консумация на пресни портокали в ЕС се дължи на увеличаването на потреблението 13,3 кг на глава от населението (+0,5% на година). Консумацията на прясно изцедени портокалови сокове предлагани в супермаркетите, кафенетата и ресторантите, ще увеличат потреблението им допълнително.

През същия период потреблението на ябълки в ЕС на глава от населението се очаква да нарасне до 15 кг (+0,6% на година). Тази тенденция ще се определя от смяната на сортовете ябълки, които са по-добри и отразяват предпочитанията на потребителите.

Въпреки прогнозираното увеличение, ябълката губи конкуренцията от по-модерните продукти като тропически плодове и горски плодове. Също така прасковите губят известна част от своя дял в кошницата с плодове. Консумацията на праскови и нектарини се очаква да намалее до 6,4 кг на глава от населението.

До 2031 г. потреблението на пресни домати на глава от населението в ЕС се очаква да остане стабилно (15 кг), с повишена консумация на малки по размер домати. За разлика от повишената консумация на пресни плодове и зеленчуци, потреблението в ЕС на преработени плодове се очаква да продължи да намалява. Това се дължи на продължаващия спад на соковете, които представляват най-голям дял. От друга страна, консумацията на компот в ЕС (особено органичния компот, който е без добавена захар) и сайдера трябва да продължат да се повишават. За консервирани и сушени праскови, текущата ограничена наличност и високите цени също могат да повлияят на потреблението в средносрочен план, като потребителите могат да преминат към други преработени продукти.

Намаление на общата консумация на мазнини

Произход, среда

Увеличеното производство на преработени храни, бързата урбанизация и промените в начина на живот доведоха през последните десетилетия до промяна в диетичните модели по целия свят. В резултат на това много хора сега консумират повече храна с високо съдържание на

мазнини, захар и сол/натрий за сметка на плодове, зеленчуци, пълнозърнести и бобови растения. Като дългогодишен защитник на здравословния начин на живот, Световната здравна организация (СЗО) често представя препоръки относно основните принципи на разнообразното, балансирано и здравословно хранене. Например, за намаляване на риска от развитие на незаразни заболявания и състояния, като диабет, сърдечни заболявания, инсулт и рак, се препоръчва намалената консумация на мазнини, захар и сол. По-специално мазнините „не трябва да надвишават 30% от общия прием на калориите за предотвратяване на нездравословното наддаване на тегло сред възрастното население. Следователно този сценарий разглежда пазара на моделираното намаляване на общата консумация на мазнини в ЕС от базовата ситуация (2022-2031) до препоръчаното от СЗО ниво.

Около 77% от всички моделирани калории от мазнини през 2031 г. се приписват на растителните масла, на някои млечни продукти и на свинското месо.

Спад има в търсенето на храни за стоките с най-голям принос: слънчогледово, палмово, соево и рапично масло, масло, сирене, пресни млечни продукти и свинско месо. По-конкретно, търсенето на храни от млечни продукти и свинско месо е намалено с около 18%, докато това за всички масла е с около два пъти по толкова, за отчитане приноса им за доставката на мазнини. Шокове върху маслата са разпределени ендогенно въз основа на търсенето на храна и следователно не са еднакви. Шокове от по-висока величина също са тествани върху еднoединствена стокова група, където не само препоръката на СЗО от 30% не е постигната във всеки един от тези случаи, но също така и при екстремния пазар реакциите надделяха.

Предположения:

- 1) По-мазната храна ще стане по-малко популярна (т.е. кривата на търсенето ще се измести на ляво) в резултат на промяната на потребителските предпочитания и въз основа на здравните съображения.
- 2) Не се прави разлика между наситени и ненаситени мазнини или разфасовки на месо поради ограничения на данните.
- 3) Загубени калории, а впоследствие и загубен протеин или въглехидратите се компенсират частично и само чрез ендогенни пазарни корекции.
- 4) Риба и морски дарове, плодове, зеленчуци и зехтин са покрити чрез екзогенна информация, без да взаимодействат с моделираните пазари.

Консумацията и калориите остават непроменени в изходното ниво за тези стоки.

5) Подобно търсене при диета не предполага, че промяната се случва в останалия свят; последното, обаче се адаптира към наложените шокове в търсенето на ЕС чрез търговията.

Резултати

Преминаването към по-ниска обща консумация на по-мазни стоки води до спад в дневния прием на калориите на глава от населението с 304 kcal в сравнение с изходното ниво (-8,6%, от 3 550 до 3 246 kcal) през 2031 г. Относителният принос на моделираните мазнини пада до препоръчаното от СЗО ниво от 30% (-284 kcal, до 975 kcal). Въглехидратите и протеините намаляват с около 20 kcal общо, но придобиват относителна важност поради по-ниските доставки на калории. Съотношението на доставените калории от растителен и животински произход остава стабилно при съотношение 2,5:1. Като цяло, на глава от населението седмично консумацията пада, както следва: маслото с 17 г, сиренето с 84 г, свинското месо със 119 г, растителните масла със 179 г и пресните млечни продукти по 345 г.

Нетната търговия с всички растителни масла се увеличава с 60% макар и да остава отрицателна. Вносът пада с 23% (палмово масло) до 60% (рапично масло) и износът нараства с 40% (соево масло) до невероятните 80% (слънчогледово олио). Забележителен ефект е промяната на нетната търговска позиция на слънчогледовото масло, където ЕС се превръща в нетен износител в сценария с положителен баланс от 0,2 милиона тона, което вероятно се дължи на нарастващото търсене на внос от Азия и средния Изток.

Потреблението на свинско месо намалява с 19% (-3,5 милиона т) в сценарий, което е рекордно ниско. Въпреки това, повечето от пропуските в потреблението се компенсират от увеличения износ (+2,9 млн. т, +78% в сравнение с изходното ниво). Тази рекордно висока цифра е резултат от необичайно ниската цена на свинското месо от около 1 300 евро/т (т.е. близо до нивото от 2007 г.). Заедно с падането на международните цени ЕС поема известен глобален пазарен дял от САЩ, Бразилия и Канада (0,8 милиона т) за снабдяване на други – предимно азиатски – пазари. Китай, например произвежда по-малко (-1,7%) и внася повече (+79%) от любимото им месо от световните пазари на по-ниска цена.

В същото време производството на свинско месо в ЕС намалява с 3% от базовото ниво от 21,7 милиона тона.

Производството на масло и сирене намалява с 2% и съответно 13%, в резултат на приблизително еднаквото търсене, като спадът е в рамките

на (18-19%). Докато по-голямата част от пропуснатата консумация на масло (79%) се компенсира чрез по-високия износ и по-ниския внос, износьт съставлява само 20% от пропуснатото производство на сирене.

В абсолютни стойности обаче увеличението на маслото и износьт на сирене е 9 пъти по-голям от намалението във вноса. Производството на мляко спада с 2% поради по-ниското вътрешно производство и търсенето на млечни продукти, което води до по-ниското млечно стадо (-2,5%). Млякото на прах се влияе косвено от пазара.

Вътрешното потребление, производството и износа на обезмаслено мляко спада поради по-високите цени, докато Африка и Близкия Изток изглежда внасят пълномаслено мляко на прах от глобалните пазари. Поради по-ниското производство на сирене, вътрешните цени на съпътстващите продукти като казеин и суроватка на прах се увеличават, поради което производството им намалява.

Могат да се отбележат най-значимите въздействия върху цените на производител в ЕС, вариращи от -32% (масло) до -15% (свинско месо). Поради кръстосаните стокови ефекти цените на другите продукти намаляват в по-малка степен. Например цените на млякото падат с 6% поради по-ниското търсене на млечни продукти, цените на маслодайните култури с 5% поради по-ниското търсене на олио и цените на зърното от 3% поради по-ниското търсене на фураж. Тъй като ЕС е добре интегриран в световните пазари, произтичащата от това промяна в международната референция цените на шокираните стоки варират от -25% (масло) до -9% (растителни масла).

Извънредни мерки в подкрепа на лозаро-винарския сектор и сектора на плодове и зеленчуци

Мерките в подкрепа на лозаро-винарския сектор, включват увеличаване на подпомагането за инструменти за управление на риска, като застраховане на реколтата и взаимоспомагателни фондове, и удължаване до 15 октомври 2022 г. на срока на действие на вече въведените мерки за гъвкавост. В сектора на плодовете и зеленчуците подпомагането за организациите на производители, което обикновено се изчислява въз основа на стойността на продукцията, ще се компенсира така, че да не бъде по-ниско от 85 % от миналогодишното равнище.

Извънредните мерки за лозаро-винарския сектор включват следното:

- Държавите от ЕС може да продължат да изменят по всяко време националните си програми за подпомагане, въпреки че това обикновено може да се прави само два пъти годишно (съответно до 1 март и до 30 юни всяка година).

- За дейностите за популяризиране и информиране, за реструктурирането и конверсията на лозя, за събирането на реколтата на зелено и за инвестициите възможността за предоставяне на по-голям принос от бюджета на ЕС се удължава до 15 октомври 2022 г.
- За периода до 15 октомври 2022 г. приносът от бюджета на ЕС за застраховането на реколтата се увеличава от 70 % на 80 %.
- Подпомагането от ЕС за покриване на разходите за създаване на взаимоспомагателни фондове е удвоено от 10 %, 8 % и 4 % през първата, втората и третата година от прилагането му съответно на 20 %, 16 % и 8 %.
- Възможностите за гъвкавост, предоставени за мерките по програмата за лозаро-винарския сектор, ще може да се използват с удължен срок, т.е. до 15 октомври 2022 г.

В сектора на плодовете и зеленчуците подпомагането от ЕС за организациите на производители, което обикновено се изчислява въз основа на стойността на продукцията през годината, ще се компенсира така, че да бъде минимум 85 % от миналогодишното равнище дори ако стойността за тази година е по-ниска. Такова компенсиране ще се предоставя тогава, когато намаляването на продукцията се дължи на природни бедствия, климатични явления, болести по растенията или нашествия от вредители, намира се извън контрола на организацията на производители и в сравнение с предходната година продукцията е намаляла с поне 35 %. Освен това ако производителите докажат, че са предприели превантивни мерки срещу причината за намаляването на продукцията, стойността на продукцията, която се използва за изчисляване на подпомагането, ще бъде същата като миналата година.

Поради безпрецедентните затруднения, предизвикани от пандемията от COVID-19, през май 2020 г. беше приет първи пакет от мерки. Те бяха допълнени с приетия през юли 2020 г. втори пакет за лозаро-винарския сектор.

Цените на зърнените борси в началото на 2022 г.

На световните пазари котировките са противоречиви¹

Обзорът на Софийската стокова борса АД (ССБ) за периода 25-28 януари 2022 г. показва доста голяма противоречивост на цените.

¹ АГРИ.БГ 31.01.2022

Пшеницата в САЩ спадна минимално с един долар до 337,00 долара/тон, докато във Франция добави нови 6,00 евро до 285,00 евро/тон. Цените в Украйна и Русия вече се разминаха – минус 11,00 долара до 320,00 долара/тон в първата и нулева промяна във втората – 330,00 долара/тон.

При **царевицата** в САЩ цената се покачи с плюс 11,00 долара до 292,00 долара/тон, а в Украйна – с 2,00 долара до 278,00 долара/тон.

Ечемикът в Украйна отново остана на 300,00 долара/тон, а във Франция има повишение от 3,00 евро до 266,00 евро/тон.

Рапицата в Европейския съюз (Euronext) след сериозния отскок нагоре, сега загуби 14,75 евро и поевтиня до 746,00 евро/тон.

У нас котировките са с низходящ уклон, сочат данните в подкръг „Зърно“ на Софийска стокова борса (ССБ).

Хлебна пшеница се търси вече на по-ниската цена от 490,00 лв./тон, а продавачите дадоха насрещни котировки от 500,00 – 505,00 лв./тон.

Фуражен ечемик се предлага на 490,00 – 495,00 лв./тон.

Царевица се търси на начална цена от 460,00 лв./тон срещу 480,00 лв./тон от страна на продавачите.

Заключителни бележки

Потенциалното и постепенно преминаване към по-ниска консумация на мазнини в ЕС може да доведе до по-ниски вътрешни цени и подобряване на търговските баланси за по-мазните стоки със сравнително слабо въздействие върху вътрешното производство (до - 13%; случая на сиренето) и общите калории. Последващото производство на свинско месо може също да стимулира известен спад в общото земеделие, емисиите на парникови газове (ПГ) с 4 Mt CO₂eq (- 1,2% в сравнение с изходното ниво).

При тълкуването на тези резултати от сценария има три важни предложения какво може да се направи:

Първо, потенциално нарастващата популярност на по-здравословните диети – и свързаните с тях промени в търсенето – могат да доведат към качествено адаптиране на предлагането, което не беше моделирано в анализа (например животните могат да бъдат отглеждани с повече мускули и по-малко мазнини).

Второ, потенциалното разлагане на общите мазнини до наситените и ненаситените мазнини (текуща работа) могат да променят големината

на сътресенията в търсенето и следователно свързаните с тях пазарни въздействия.

Трето, важно е да се отбележи, че друга препоръка на СЗО се отнася до ограничаване на приема на захар до максимум 5-10% от общите калории. Според направените изчисления, захарите отчитат 8,9% и 9,8% от калориите в ЕС в изходното ниво и сценария, въпреки че относителният принос на захари е по-висок в сценария по замисъл (т.е. защото общо калориите са по-ниски), захарта представлява 317 kcal на човек на ден и в двата случая.

Този симулационен експеримент не отразява непременно официалното становище на Европейската комисия (Aglink-Cosimo модел потребител) или ОИСР и ФАО (разработчици на модели).

Анализът на промените в селскостопанските пазари през следващото десетилетие показват по какъв начин ще се отразят върху доходите на фермерите. Анализът е направен въз основа на становищата от различни документи, статистически данни, анализи и изказани предположения – включително по отношение на различните селскостопански сектори, базирани на макроикономическата среда и пазарните тенденции.

На ниво ЕС анализът показва леко увеличение на доходите във фермите на годишна работна единица при постоянни цени до 2031 г., въпреки по-високите цени на енергията, които ще увеличат сериозно разходите за торове и фуражи.

Продължаващото изтичане на работна сила от селското стопанство поради бавното извършване на различните структурни промени на ниво ЕС се предвижда да намалее. Очаква се делът на по-младите мениджъри на ферми постепенно да започне да се увеличава, както и възможностите за развиване на нови умения за иновативно производство, което води и до смекчаване на вредните въздействия върху околната среда.

Използвани източници на информация:

АГРИ.БГ 31.01.2022

EU AGRICULTURAL OUTLOOK, FOR MARKETS, INCOME AND ENVIRONMENT 2021 – 2031, Manuscript completed in December 2021 Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021

Alewell, C., Ringeval, B., Ballabio, C., Robinson, D.A., Panagos, P., Borrelli, P., 'Global phosphorus shortage will be aggravated by soil erosion', Nature Communications 11(4546), 2020.

Araujo Enciso, S. R., Perez Dominguez, I., Santini, F., Helaine, S., 'Documentation of the European Commission's EU module of the AglinkCosimo modelling system', EUR 27138 EN, Publication Office of the European Union, Luxembourg, 2015.

Araujo-Enciso, S. R., Pieralli, S., Domínguez, I. P., 'Introducing uncertainty in a large scale agricultural economic model: A methodological overview', Computers and Electronics in Agriculture 178, 2020. AOP – CNAOL, 'Chiffres clés 2020. Des produits laitiers

AOP et IGP', September 2021. <https://presse.filiere-laitiere.fr/assets/chiffres-cles-2020-produits-laitiers-aop-et-igp-48e4-ef05e.html?lang=fr>

Bomans, E., Fransen, K., Gobin, A., Mertens, J., Michiels, P., Vandendriessche, H., Vogels, N. 'Addressing phosphorus related problems in farm practice', Final report to the European Commission, 2005, <https://ec.europa.eu/environment/natres/pdf/phosphorus/AgriPhosphorusReport%20final.pdf>.

Euromonitor, 'Organic food: coronavirus and the future', March 2021.

European Environmental Agency, 'GIS MAP Application. Water Framework Directive - Quality Elements', 2020, <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/explore-interactive-maps/water-framework-directive-qualityelements>.

European Commission, Commission Staff Working Document 'Review of the greening after one year', SWD(2016)218 final, European Commission, Brussels, 2016 European Commission, 'Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of the ecological focus area obligation under the green direct payment scheme', COM/2017/0152 final, European Commission, Brussels, 2017

European Commission, 'Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives', COM/2020/380 final, European Commission, Brussels, 2020.

European Commission, 'Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system', COM/2020/381 final, European Commission, Brussels, 2020.

European Commission, 'EU agricultural outlook for markets, income and environment, 2019-2030'. European Commission, DG Agriculture and Rural Development, Brussels, 2019.

European Commission, 'EU agricultural outlook for markets, income and environment, 2020-2030'. European Commission, DG Agriculture and Rural Development, Brussels, 2020.

European Commission, 'Eurobarometer 505: Making our food fit for the future – Citizens' expectations, December 2020. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2241>

European Commission, 'Impact indicator fiches', European Commission, 2020. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farmingfisheries/key_policies/documents/impact-indicator-fiches_en.pdf

FAOSTAT Statistical Database, Food Balance Sheets. 2021. <https://www.fao.org/faostat/en/#data/FBS>. Faged,

H. L., Flotats, X., Blasi, A.B., Palatsi, J., Magri, A., Schelde, K.M., 'Inventory of manure processing activities in Europe', Technical Report No. I concerning "Manure Processing Activities in Europe" to the European Commission, Directorate-General Environment, 2011, 138 pp.

Grizzetti, B., Vigiak, O., Udias, A., Aloe, A., Zanni, M., Bouraoui, F., et al., 'How EU policies could reduce nutrient pollution in European inland and coastal waters?' Global Environmental Change 69(102281), 2021.

OECD/FAO, 'OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030', OECD Publishing, Paris/FAO Rome, 2021. <https://doi.org/10.1787/19428846-en>

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/IP_21_4922

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/plants-and-plant-products_bg

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/plants-and-plant-products/plant-products/cereals_bg

https://ec.europa.eu/info/news/eu-agricultural-outlook-2021-31-lower-demand-feed-impact-arable-crops-2021-dec-09_bg

https://ec.europa.eu/info/news/eu-agricultural-outlook-2020-30-yields-growth-expected-arable-crops-sector-2020-dec-16_bg

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/103/>

<file:///D:/Downloads/Effects%20from%20EU%20CAP%20Implementation%20on%20Development%20of%20Bulgarian%20Farms.pdf>

<https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/cap-introduction/cap-future-2020-common-agricultural-policy-2023-2027/>

<https://www.mzh.government.bg/bg/politiki-i-programi/politiki-i-strategii/obshta-selskostopanska-politika/obshta-organizaciya-na-pazarite-na-selskostopanski-produkti/>

Проект „Подкрепа на предприемачеството в областта на вътрешната преработка на качествени селскостопански продукти в областите Еврос, Хасково, Смолян и Кърджали“(QUALFARM), е съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и от национални фондове на страните, участващи в Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A Гърция-България 2014–2020.

Съдържанието на този материал е изцяло отговорност на Сдружение „Съюз за възстановяване и развитие“ и по никакъв начин не може да се счита, че отразява възгледите на Европейския съюз, участващите страни, Управляващия орган и Съвместния секретариат.